

Kvæningen kommune

Notat med utfyllende kommentarer til vilkårsrevisjon for Kvæningen kraftverk fra Kvæningen kommune. (ajourført 27. oktober 2017)

Kvæningen kommune står fast på synspunktene/kravene som ble fremmet i høringsinnspillet datert 25.04.2017. Under befaringen 6. september ble mange av disse forholdene drøftet, og NVE ønsker at enkelte av kravene blir tydeliggjort. Videre så er det rom for å gi utfyllende informasjon om noen aktuelle forhold for å bidra til et bedre kunnskapssgrunnlag.

Kunnskapen om økologiske og fiskeribiologiske forhold i vassdragene er generelt mangelfull med hensyn på å gjøre gode vurderinger for å fastsette de riktige vilkårene. Dette henger til dels sammen med at kravet om revisjon var fremmet av Nordreisa kommune, og utredningene i revisjonsdokumentet er rettet mot konsekvensene av Mollisoverføringen, samt at Kvæningen kommune ikke har gått tilstrekkelig inn i saken på et tidlig tidspunkt. Det er 30 år til det kan kreves ny revisjon, og det er derfor viktig at vedtakene som gjøres nå bygger på best mulig tilgjengelig kunnskap, og at det settes krav om at dette er på plass før vedtak fattes. Det er også et krav i henhold til naturmangfoldlovens § 8.

Aktuell kunnskapsinnhenting som bør gjøres før endelig vedtak er miljøundersøkelser av de berørte vannforekomster med hensyn på den økologiske tilstanden med spesiell vekt på fiskeribiologiske forhold, samt systematisk innhenting av historiske data fra folk som levde før reguleringen. Det bør legges spesiell vekt på de anadrome strekningene i **Njemenajokjohka og Abojohka**. Disse elvestrekningene er sterkt preget av reguleringen, og bør undersøkes nærmere for å fastslå deres potensial med hensyn på levedyktige bestander av anadrom laksefisk.

Som en del av beslutningsgrunnlaget bør det også legges vekt på at Kvæningsbotn har en stor samlet belastning av miljøinngrep fra kraftindustrien. I tillegg til omfattende vassdragsregulering, så går overføringslinjene i sentralnettet ned i bygda, og den nye 420 kv linja er under bygging. Dette berører til sammen store områder både gjennom arealbeslag og som landskapselement. Samtidig så er Kvæningsbotn et område med svært store miljøverdier, skogbruksverdier og friluftsjnteresser mm.

Njemenajokjohka/Njarbesjohka

Vi vil understreke at dette er et vassdrag med særlig store miljøverdier både med hensyn på geologi, landskap og botanikk. Vi vil framheve følgende områder:

-De flate og vide delene av dalen (ca. kote 400) med en utflytende vassdragsnatur og en frodig vegetasjon.

- Juvet med fjellsider bestående av kalkrike og lettforvitrende bergarter som gir en rik botanikk og fauna.
- Store jettegryter ca. 4 km opp fra fjorden.
- Det omfangsrike deltaområdet i utløpet med store bløtbunnsområder i strandsonen som blant annet er viktig for fugl.

Elva danner også den sørlige grensa til Kvænangsbotn landskapsvernområde i en lengde på bortimot 10 km, samt at på motsatt side er det foreslått et naturreservat i ca 6 km lengde mot elva. De kjente miljøverdiene knytta til vassdraget tilsier derfor at dette må vies særlig oppmerksomhet i vilkårsrevisjonen. Særlig med tanke på at hovedformålet med vilkårsrevisjoner er å bedre miljøforholdene i tidligere regulerte vassdrag.

Elva har også et potensiale som anadromt vassdrag opp til vandringshinder ca. 4 km opp fra fjorden, men etter reguleringen så er oppgangen av fisk ubetydelig. Fra gammelt av så var det oppgang av anadrom fisk, men trolig ikke av samme omfang som i Kvænangselva. Det er naturlig mhp at den anadrome strekningen er vesentlig kortere og elva har en flatere bunnstruktur i den nedre delen med lite storstein, kulper mm. som kunne huse fisken og gi skjul mot predasjon og fangst under oppholdet i elva. Likevel er det påstått at oppgang av sjørøye skal til tider ha vært meget stort. Det er også ukjent om elva på den tida ble forvaltet på en måte som tok hensyn til fiskebestandene. Det er påstått at det pågikk et betydelig granfiske i elva. Overbeskatning kan dermed ha bidratt til at fangstene var mindre enn i Kvænangselva.

Under befaringen 6. september ble elva vurdert fra broen på fylkesvegen. Som følge av resttilsig nedstrøms inntaksdammen til Corro kraftverk i Njarbesdalen og lekkasje fra dammen så var det en viss vannføring i elven. Lekkasjonen i dammen var av et betydelig omfang, så vannføringen på befaringdagen var derfor vesentlig større enn tilsiktet. Videre så har også 2017 hatt en nedbørsrik sommer slik at resttilsaget også var stort. Under befaringen fikk man derfor inntrykk av at vannføringen er større enn det ville være dersom demningen i inntaksdammen var tett, noe som Kvænangen kraftverk har full anledning til å utbedre innenfor gjeldende konsesjon.

Elva renner gjennom store og relativt flate løsmasseområder fra Tverrfjellet og ned til sjøen. Vannføring i elva påvirker derfor grunnvannet over store områder. Den store lagringskapasiteten grunnvannsreservoaret er trolig også med på å jevne ut vannføringen og temperaturen i nedre del av elva. Grunnvannsnivået påvirker bebyggelsen i Kvænangsbotn ved at man under vårflommen kunne oppleve at vann kom opp inn i kjellere som ligger dypt. Etter reguleringen i 1966 så ble dette problemet redusert. Samtidig opplevde man også at avlingene på jordbruksarealene gikk tilbake. De veldrenerte elveavssetningene er generelt tørkeutsatt i perioder med lite nedbør. Det bør da nevnes at Kvænangsbotn er en nedbørsfattig plass med normal årsnedbør mindre enn 500 mm. Det er lite sannsynlig at en minstevannsføring vil medføre problemer med vanninntrenging i kjellere da dette var en problemstilling som knyttet seg til vårflommen. Det er likevel noe som bør undersøkes nærmere under planleggingen av eventuelle biotopfremmende tiltak i elva. I rettsboken fra ekspropriasjonsskjønnet som Lyngen herredsrett holdt i 1971 så vises det til at virkningene av grunnvannet ble vurdert av fagkyndige i prosessen, så det finnes trolig noe dokumentasjon på dette. Kvaliteten på dette arbeidet er ukjent, og det bør uansett vurderes ut fra dagens kunnskap. Det ble også anlagt terskler for å få vann i brønner som fikk redusert vannstand når elva ble tørrlagt. I dag er det etablert vannverk med inntak i Kaiskikotajavri så brønnproblematikken er ikke aktuell lenger.

Flomepisoder som følge av overløp ved inntaksdammen til Corro kraftverk i Njarbesdalen har tidvis ført til flomepisoder i nedre deler av elva. Siste episode hadde vi i november i 2016. Flommen var moderat og kortvarig. Den holdt seg innafor elvløpet og medførte ingen materielle skader. Nivået steg gjerne en liten meter (uoffisielt estimat) ved brua på fylkesvegen. For beboere på sørsida av elva nedstrøms fra fylkesvegen er slike episoder skremmende og skaper unødig usikkerhet. Et overløp inn på flata her kan gi store materielle ødeleggelser. Mesteparten av risikoen er eliminert med flomvoll og kanalisering av elva, slik at man unngår oppbygging av is i elveløpet. Det gjenstår imidlertid et lite strekk på ca. 70 meter som mangler flomvoll like nedstrøms brua. Problemet kan elimineres helt dersom flomvollen forlenges helt opp til fyllingsfoten på veien. Dette er et lite og rimelig tiltak som vil gi økt trygghet for de som bor der.

Spesifisering av krav til vilkårsrevisjonen:

-Det blir gjort tiltak som bedrer leveområdene for fisk den anadrome delen av vassdraget, og at det blir innført vilkår om en minstevannsføring i nedre del som minst tilsvarer dagens lekkasje i inntaksdammen til Corro kraftverk i Njarbesdalen. I forkant skal grunnvannsforholdene undersøkes og dokumenteres. Vannmengden bør tilpasses slik at grunnvannet ikke medfører skade på bebyggelsen. Tiltakene skal bygge på grundige fiskeribiologiske og vassdragsøkologiske undersøkelser.

-Det skal i framtiden ikke settes i verk tiltak som medfører bortfall av resttilsig i øvre del av vassdraget. Av hensyn til landskap og naturmiljø så er det viktig at det også i framtida er vann her. Fiskebestandene skal undersøkes og kjøringsrutinene i tappeluken fra Suioikajavri skal eventuelt tilpasses slik at man ivaretar hensynet til fiskebestanden.

-Flomvollen langs elva videreføres opp til fylkesvegen for å sikre arealene og bebyggelsen på sørsida av elva nedstrøms fra fylkesvegen mot flom og is som følge av overløp i inntaksdammen til Corro kraftverk i Njarbesdalen. Dette tiltaket bør iverksettes straks.

Abojohka

Vassdraget er sterkt prega av reguleringa, og tappes for vann på flere punkt. Elva har derfor svært liten vannføring og det foregår neppe fiske av betydning i elva i dag. Det foregår en del sportsfiske vannene/magasinene. De er tilgjengelig fra scooterløype og anleggsvegen, særlig småvannan og Mollis har fisk av fin kvalitet og blir mye benyttet. Før kraftutbyggingen var det sannsynligvis ikke fisk i Lassojavri eller Abojavri. Som følge av kultiveringstiltak i regi av kraftverket samt overføringen fra Mollis så har det kommet fisk også i disse delene av Abovassdraget. Det mest iøyefallende tapet lokalt er Buollanjohkaoverføringen som medførte at fossen forsvant som landskapselement i Kvænangsbotn. Dette er også det momentet folk flest i Kvænangsbotn trekker fram i debatten. Det bemerkes at denne var svært godt synlig nede fra bygda.

Elva har også et potensiale som anadromt vassdrag opp til vandringshinder ca 1,5 km opp fra fjorden, men som følge av reguleringene så har vannføringen blitt for liten. Elva har en jevn, men svak stigning opp til vandringshinderet med småkulper og et betydelig innslag av middels grov stein. Dette er ei elv som kan gi gode forhold for sjørøye, sjørret og smålaks. Det forutsetter at det er tilstrekkelig vannføring. Videre så vil en tilpassning av elveløpet til en redusert vannstand og andre biotopfremmende tiltak forsterke effekten av en eventuell minstevannsføring.

Kunnskapen om naturtilstanden mhp fiskebestander er begrenset, men det er kjent at det var oppgang av anadrom fisk helt fram til siste regulering i 2009 (Buollanjohkaoverføringen), men livsmiljøet for fisk var trolig sterkt redusert fra tidligere utbygginger. Dette fremgår også av konsesjonsbehandlingen fra 1999. Før hovedutbyggingen på 60-tallet skal det ha vært oppgang av laks her, men i perioden fra de første utbyggingstrinnene og frem til 2009 var det stort sett sjørret og sjørøye i et begrenset omfang. Omfanget av anadrom fisk før første regulering er ukjent, men ut fra de naturgitte forholdene så har det sannsynligvis vært av en viss betydning. For å sette saken i et perspektiv så kan det nevnes at Badderelva, som ligger to mil unna og har en svært lik anadrom strekning (opprinnelig vannføring, topografi og bunnforhold), har fått en sterk bestand med laks de seinere årene. Fangstrapportene viser årlige fangster på 200- 600 kg samtidig som tellinger etter fiskesesongen viser et stort antall gytefisk hvert år. Denne elva hadde også en sterkt svekket bestand tidligere, sannsynligvis pga manglende forvaltning.

Kommentar til Buollanjohkaoverføringen:

NVE gav konsesjon til overføring av Buollanjohka, Slædoidjohka og Ålmaijohka til Lassojavri den 8. oktober 1999. I tillatelsen vises det til svak lønnsomhet i prosjektet. Videre skriver NVE at «*Vannføringene i Buollanjåkka, Slædoidjåkka og Almajåkka blir på det nærmeste borte fra inntakene og ned til sammenløpene med Abbujåkka. Restvannføringen ved Abbujåkkas utløp i sjøen blir ca 1/12 av den naturlige vannføringen.....Fisket i Abbujåkka er allerede **sterkt berørt** av tidligere reguleringer. Skadene ved overføringene blir derfor ubetydelige*». NVE konkluderer dermed med at reguleringen har forårsaket skade. Videre så var saken behandlet på bakgrunn av gamle data fra 80-tallet. Beslutningen om å bygge ut disse bekkene er tilsynelatende gjort uten tilstrekkelig fiskeribiologisk eller økologisk vurdering av de berørte vannforekomstene. Slik saken fremkommer i konsesjonsbrevet så har kunnskapsgrunnlaget ikke vært tilstrekkelig. Dette er forhold som må ses nærmere på i vilkårsrevisjonen.

I følge OED sine retningslinjer for revisjon kan krav om revisjon fremmes *før* det formelle revisjonstidspunktet. OED presiserer at dette «*kan sikre en mest mulig helhetlig revisjon i vassdrag med flere ulike konsesjoner og revisjonstidspunkter, og bidra til en tidsmessig samordning med forvaltningsplaner etter vannforskriften.*» I de samme retningslinjene gitt av OED heter det at: «*I vassdragsreguleringslovens § 10, tredje ledd fremgår det at det for konsesjoner gitt etter 1992 (som er tilfelle for Buollanjohka m.v.) kan fastsettes en kortere revisjonstid enn 30 år dersom det er gitt flere konsesjoner i samme vassdrag. Dette gir konsesjonsmyndigheten mulighet til å sette et tidspunkt for vilkårsrevisjon av alle reguleringstillatelser i et vassdrag*».

OED sin generelle tilnærming til denne problematikken er at: «*I revisjonssaker er det viktig å se hele vassdraget under ett. Å samordne revisjonene for hele vassdraget vil også være i tråd med vannforskriften, hvor nedbørfeltorientert forvaltning står sentralt*».

Med utgangspunkt i OED sine retningslinjer så er det uheldig at overføringen av Buollanjohka, Slædoidjohka og Ålmaijohka ikke er blitt tatt med i denne vilkårsrevisjonen. Under befaringen i september ble denne problemstillingen drøftet, og det er problematisk at eventuelle vilkår i Abojohka i dag kan medføre krafttap som vil medføre at Buollanjohkaoverføringen totalt sett ikke ville vært lønnsom. Kvæningen kommune vil derfor fremme krav om at også denne konsesjonen tas opp til revidering nå. Dersom ikke denne konsesjonen åpnes for revisjon så ber vi om at vilkårene til Abojohka skal kunne vurderes på et fritt grunnlag. Og det bør ikke være til hinder for å sette vilkår som ivaretar miljøverdiene i resten av vassdraget på en tilstrekkelig måte.

Spesifisering av krav til vilkårsrevisjonen:

-For å få en god helhet i revisjonen så kreves åpning av vilkårsrevisjon for Konesjon til overføring av *Buollanjåkka*, *Slædoidjåkka* og *Almajåkka* til Lassojavri den 8.oktober 1999 og fornyet i 2005.

-Det blir gjort tiltak som bedrer leveområdene for fisk i den potensielt anadrome delen av vassdraget, og at det blir innført vilkår om en minstevannsføring i nedre del som er stor nok til å gjenopprette vassdragets anadrome funksjon. Av landskapshensyn skal minstevannsføringen slippes i Buollanjohka i barmarksperioden. Tiltakene skal bygge på grundige fiskeribiologiske og vassdragsøkologiske undersøkelser.

Isforhold på fjorden

Reguleringen medførte at fjorden tilføres større mengder ferskvann i vinterhalvåret. Dette gjør at det legger seg tjukk is på store deler av fjorden innenfor Lillestraumen. Bilder og informasjon om isforholdene de siste årene av dette kan ses på denne nettsiden <http://www.fjordpilken.no/Vaerogis.htm> . Isen medfører at det ikke er mulig å ha båter ute på vinteren samt at isen skader båtstøer rundt fjorden. Den gir også en positiv effekt gjennom at sjøisen er en arena for fritidsfiske. Områdene som påvirkes mest av tidevannsstrøm og vann fra kraftverksdriften er svak og varierer over korte avstander. Det er også store variasjoner fra år til år og den kan svekkes i løpet av kort tid uten at det foreligger kjente forklaringer, som endringer i værforholdene. Faren for ulykker er stor, særlig med tanke på at en del tilreisende, som gjerne ikke er kjent med forholdene, ferdes ute på isen. Ofte tar man også sjanser for å nå de beste fiskeplassene som gjerne er der det er bunnstrukturer og strøm som fører til at fisken oppholder seg.

Spesifisering av krav til vilkårsrevisjonen:

- Det fremmes ikke spesifikke krav da det ikke er mulig å få reversert isproblematikken uten store produksjonskutt i vinterhalvåret. Vi oppfordrer likevel kraftverket til å undersøke årsakssammenhenger og se på muligheter for kjøringsrutiner som kan stabilisere isforholdene på fjorden, og at kraftverket bidrar til kunnskaps- og informasjonsarbeid for å motvirke ulykker.

Forholdet til nasjonal laksefjord

Det er også av betydning i saken at Kvæningen er definert som en nasjonal laksefjord, noe som innebærer at hensynet til villaksen skal veie tungt i forvaltningen. I Stortingsproposisjon 32-(2006-2007) «*Bestandene som inngår i ordningen skal prioriteres i det generelle arbeidet med å styrke villaksen. Dette vil i første rekke gjelde tiltak mot Gyro-dactylus salaris, restaurering av leveområder, revisjon av konsesjonsvilkår og kompensasjonstiltak i regulerte vassdrag, vassdragskalking og bestandsovervåking.*» Det er særlig bestanden i Kvæningselva denne statusen skal ivareta, men det medfører likevel at det settes inn betydelige virkemidler for å ivareta forholdene i fjorden, og da vil det også være naturlig at det tas særlige hensyn også andre anadrome vassdrag i samme fjordbasseng.

Anleggsvegen

Ferdsel på anleggsvegen er gjerne den saka som er av størst betydning for Kvæningen kommune i forhold til konsesjonsvilkår, men det vises til at det er en egen prosess på dette, og vi går ikke nærmere inn på det i denne sammenhengen. Det vil likevel bemerkes at bruk

anleggsvegen er en viktig sak for folk i Kvæningen. Kommunens synspunkt er at vegen skal være åpen for allmenn ferdsel.

Generelt om Kvæningen kraftverk

Kvæningen kommune og lokalsamfunnet i Kvæningsbotn er ser på kraftverket som en stor berikelse for næringslivet. Vi har et godt samarbeid mellom kraftverket og lokalsamfunnet. Det er særlig viktig at man i framtiden også har bemannet stasjon, og at kraftverket bidrar til samfunnsbygging lokalt.

Oppsummering

Befaringen i september belyste en del problemstillinger i forhold til kunnskapsgrunlaget og partene sine roller i revisjonsarbeidet. Kommunen har forsøkt å besvare mest mulig og konkretisere kravene. Det er likevel mye som mangler for å få et godt beslutningsgrunnlag. Vassdragene har store miljøverdier, og konsesjonene som er gitt har ikke tatt tilstrekkelig høyde for dette. Vi håper at NVE tar seg nødvendig tid til å behandle saken på en slik måte at nødvendig kunnskap blir hentet inn og vurdert før beslutninger fattes. På denne måten kan revisjonen bidra til en bedre vassdragsforvaltning i Kvæningsbotn, og man ivaretar hensyn til kraftproduksjon, naturverdier, friluftsliv, bomiljø mm. på en best mulig måte ut i fra de forutsetningene som ligger til grunn. Dersom vi lykkes med dette, og finner de optimale løsningene så vil det bidra til god samhandling mellom kraftverket og lokalsamfunnet.

Bilde av Buollanjohka